

ΕΙΚΟΝΕΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Κ Νέας Υόρκης έτηλεγραφήθη εις τας Ευρωπαϊκάς έφημερίδας ότι ο μέγας Άμερικανός συλλέκτης κ. Έρρίκος Φρίκ ήγόρασεν ένα πίνακα του Δομινίκου Θεοτοκοπούλου, του έπικαλουμένου Γκρέκο, άντι 750,000. Η εικών αυτή είνε ή άκριβώτερον πληρωθείσα μέχρι τουδε του ίδιου ζωγράφου, παριστά δέ την εικόνα άνδρός έν πανοπλία. Μέχρι τουδε αί τιμαί των εικώνων του Θεοτοκοπούλου δέν είχαν ύπερβή τας 300,000 φρ., άλλ' ήδη αυτές καθίστανται σπανιώτεροι και κατ' ακολουθίαν ή αξία αυτών ύψοϋται, θά φθάσουν δέ όπως των δύο-τριών μεγάλων ζωγράφων της άναγεννήσεως, αΐτινες έπληρώθησαν ύπερ τά 2,500,000.

Δέν είνε ούτε είκωσιν έτη άφ' ής ήρχισαν νά ζητώνται τά έργα του Έλληνος καλλιτέχνη. Άλλοτε ήδύνατο ν' άποκτήση τις έργα αυτού άντι όλίγων φράγκων. Ούτω κατά τό 1872 έπωλήθη έν εκ των ώραϊότερων αυτού έργων, ή προσωπογραφία του Άλόντζο δέ Χερέρα άντι 920 φρ., κατά δέ τό 1875 ή διατίμησις αυτών ήτο έτι μικροτέρα, καθόσον ή «Παναγία μετά του Χριστού παιδός» έπωλήθη άντι 600 μόνον φράγκων. Ο Έρρίκος Ρωσφόρ είχε εις την ώραϊαν συλλογήν αυτού τον Άγιον Φραγκίσκον της Άτίσης άντι 3,500 φρ., μίαν άλλην δέ εικόνα του Γκρέκο εις μικροτέραν τιμήν, την έπώλησεν εις την Άγγλίαν εις τινα έμπορον εικώνων άντι 18,500 φρ., είδε δέ μετά τινα έτη την ίδίαν αυτήν εικόνα ν' άγοράση ή Πινακοθήκη της Άμβέρσης άντι 250,000 φρ.

Η εικών, ήν έχει ακόμη ή οίκογένειά Ρωσφόρ «ο Φραγκίσκος της Άσίσης» είνε όμοία μέ την εικόνα, ήν έχει ο κ. Στέφανος Σκουλούδης, άποκτήσας αυτήν εκ της γενομένης πωλήσεως της πινακοθήκης του Μαρκητίου Άδαλμίρη έν Μαδρίτη, ότε ο κ. Σκουλούδης ύπηρετεί ως πρεσβευτής της Ελλάδος. Εις τον Ρωσφόρ κάποιος Έλλην παρητήρησεν ότι ή εικών αυτή ύπάρχει εις την Ελλάδα και ότι βεβαίως ή ελληνική είνε τό πρωτότυπον, ο Ρωσφόρ δέν ήπόρησεν, άλλ' είπεν ότι τό πιθανότερον είνε νά ύπάρχωσι δύο όμοιαι εικόνες του αυτού ζωγράφου. Οπωσδήποτε ο Ρωσφόρ είχε μεθ' έαυτού όλα τά στοιχεία, όπως άποδεικνύη, ότι τό έργον όπερ κατείχε είνε γνήσιον.

Ότι τό αυτό θέμα ήτο δυνατόν νά εικόνισε δις ο Έλλην καλλιτέχνης δέν είνε διόλου άπίθανον, ίσως δέ και νά ύπάρχη διαφορά τις μεταξύ των δύο τούτων πινάκων. Έγώ κατά τό 1910 είδον την εικόνα ήν κατείχεν ο Ρωσφόρ, έκείνην όμως ήν είχαν ο κ. Σκουλούδης δέν είδον πρό εικοσαετίας, δέν δύναμαι δέ νά είπω άν ύπάρχη διαφορά τις. Τό ζήτημα της αντιγραφής του έργου άποκλείεται, καθ' όσον την έποχήν καθ' ήν έπρομηθεύθη ταύτην ο κ. Σκουλούδης, ο Θεοτοκόπουλος δέν είχαν ακόμη κατασταθή ο ζωγράφος του σμυμύ, οι πίνακές του ήσαν ευθηνότατοι και ούδεις έσκέπτετο νά εκμεταλλευθή την αντιγραφήν των πινάκων του και ν' άρχίση τό σύστημα των κιβδηλών έργων, τά όποια μετά τοςαύτης τέχνης παρασκευάζουν, ώστε και ο μάλλον πεπειραμένος όφθαλμός δύναται ν' άπατηθί.

Δυνάμεθα νά είμεθα λοιπόν βέβαιοι ότι τό έργον όπερ ύπάρχει έν τη μικρῇ πινακοθήκῃ του κ. Σκουλούδη είνε γνήσιον και ούτω εύρίσκεται έν έργον του μεγάλου διδασκάλου της Ίσπανίας εις την άρχικήν αυτού πατρίδα. Κατόπιν όταν ήρχισε νά γίνεται λό-

γος περί του Γκρέκο έν Ευρώπη και έζητούντο τά έργα αυτού, πολλοί έπαρουσιάσθησαν έν Ελλάδα ως κάτοχοι εικώνων του, ούτω δέ κατήντησε νά ύπάρχουν πλείότεροι πίνακες αυτού έν Αθήναις ή εις τό Έσκοριάλ της Μαδρίτης και έν Τολέδω.

Έν Ευρώπη πρώτος όστις έγραψε περί του Θεοτοκοπούλου είνε ο Θεόφιλος Γωτιέ κατά τό 1843, ότε περιηγήθη την Ίσπανίαν, εις τό θαυμάσιον δέ αυτού βιβλίον «Περιηγήσεις εις Ίσπανίαν» άφιέρωσεν όλίγας σελίδας περί του ζωγράφου τούτου, του όποιου οι πίνακες του ένεποίησαν μεγάλην έντύπωσιν έν Τολέδω. Μετά τον Γωτιέ, ο Μαρκήσιος Μπαρές και ο Παύλος Λαφέν άφιέρωσαν όλόκληρα έργα περί του διασήμου ζωγράφου του ΙΣΤ' αιώνος. Πρό των δύο τελευταίων τούτων ο ήμέτερος Μουστοξύδης έν τῷ «Έλληνομνήμονι» αυτού έδημοσίευσεν εκτενή βιογραφίαν του Κυριάκου Θεοσκοπότι, ως κακώς άντιγράφει τό όνομα αυτού. Εις την βιογραφίαν ταύτην ύπάρχουν πλείσται βιογραφικαί πληροφορίαι, δέν ύπάρχουν όμως μελέται περί των έργων του, καθ' όσον ο Μουστοξύδης δέν είχαν ούδέποτε ίδῃ έργα αυτού.

Ο Μουστοξύδης επίσης έγραπεν εκτενώς περί έτέρου Έλληνος ζωγράφου, του Βασιλάκη Άλιάνσε, ούτινος πολλά έργα διασώζονται έν τῷ Δονικῷ παλαείῳ της Βενετίας. Ούτοι είνε οι διακριθέντες κατά τους χρόνους της Άναγεννήσεως ως ζωγράφοι Έλληνες.

Πρό είκωσι και πλέον ετών ήρχισε νά γίνεται μέγας λόγος περί του Θεοτοκοπούλου, βαθμηδόν δέ και κατ' όλίγον ο Έλλην ζωγράφος άνεγνωρίζετο ως εις εκ των μεγίστων ζωγράφων της Ίσπανικής Σχολής, ήτις τοςούτους άνέδειξε μεγάλους τεχνίτας. Υπήρξε ζωγράφος, γλύπτης και αρχιτέκτων, φαίνεται δέ ότι ήτο εις λίαν πεπαιδευμένος άνήρ διότι συνέγραψε μεγάλης αξίας έργον «Περί ζωγραφικής, γλυπτικής και αρχιτεκτονικής». Ο Θεοτοκόπουλος ως γνωστόν ήτο Κρής, αλλά την πατρίδα του εγκατέλειψε παιδίον και άπῆλθεν εις Βενετίαν, όπου συνεδέθη μετά του τότε διασήμου ζωγράφου μικρογραφιών Ίουλίου Κλοβίου ζήσαντος από του 1498 μέχρι 1578. Μετά τινα χρόνον εύρίσκεται εις Ρώμην κατέχων διακεκριμένην θέσιν, διό νέον μάλιστα της ηλικίας αυτού. Ούδεις γνωρίζει διατί εγκατέλειψε την πόλιν, ούτε είνε βέβαιοι άν εκλήθη υπό του Βασιλέως της Ίσπανίας Φιλίππου του Β' εις Μαδρίτην συσταθείς εις αυτόν παρά του Τισιανού. Όλα αυτά λέγονται, άλλ' ούδέν είνε βέβαιοι. Έγώ άλλως τε δέν γράφω βιογραφίαν του μεγάλου ζωγράφου.

Τό πρώτον έργον όπερ εξέτέλεσεν έν Ίσπανία ήτο «ή διανομή των ιματίων του Ίησού Χριστού». φέρει δέ τούτο όλην την έπίδρασιν του Τισιανού. Αργότερον ο Θεοτοκόπουλος ήκολούθησεν ίδιον όλως τρόπον έν τη τέχνῃ καθαρῶς προσωπικόν.

Ότε πρό έπτά ετών έγένετο εκθεσίς τις άποκλειστική των έργων του Θεοτοκοπούλου έν Παρισίοις, τά πλείστα τούτων δέν προήρχοντο ως ήθελε τις πιστεύσει εξ Ίσπανίας, αλλά εξ Όλλανδίας και Βελγίου, τό δέ περίεργον είνε ότι είχαν εκτυπωθῇ κατάλογος των εικώνων τούτων, περιλαμβάνων μεγάλας και θαυμασίας χαλκογραφίας πάντων των εκτεθέντων πινάκων επί πλέον δέ και όλων των διασήμων τοιούτων των εύρισκομένων εις τά διάφορα μουσεεία του κόσμου, ή εις ναούς και μοναστήρια Ίσπανικά, ο κατάλογος δέ ούτος άν δέν με άπατῇ ή μνήμη έπωλείτο άντι 500 φρ., φαίνεται δέ ότι ήσαν πολλοί, οίτινες ήγόρασαν αυτόν διότι μετ' όλίγον είχαν εξαντληθῇ ή εκδοσίς.